

*Střední zahradnická škola, Ostrava, příspěvková organizace
Žákovská 288/20, Ostrava - Hulváky*

Školní program proti šikaně a kyberšikaně (dle Metodického pokynu MŠMT 2016)

Obsah

Úvodem	3
Cíl programu.....	3
Odpovědnost za plnění programu.....	3
Charakteristika šikanování	4
Kyberšikana.....	4
Znaky šikanování	5
Rysy kyberšikany:	5
Vyhodnocení stavu	6
Prevence šikany ve škole – úrovně kompetencí	7
Krizový plán	8
Postup při řešení šikany nebo podezření na šikanu:	8
Společný postup při řešení šikany (krizový plán)	9
Výchovná opatření	10
Spolupráce s rodiči a školní poradenské pracoviště	10
Spolupráce se specializovanými zařízeními	11
Informační zdroje	11

Úvodem

Program proti šikanování vychází z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j.: 21149/2016., metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve škole a školských zařízeních MŠMT ČR č.j.: 21 291/2010-28 a je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu školy a Školní preventivní strategie. Je vypracován v souladu s platným zněním Školního řádu.

Cíl programu

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Škola se zaměří na oblast komunikace, rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky ve třídách i mezi žáky a učiteli, a to bez ohledu na to, zda zde k projevům šikany již došlo či ne. Program nabízí pedagogům postupy při řešení šikany.

Odpovědnost za plnění programu

- na tvorbě i realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci
- jeho koordinace je v kompetenci ŠMP
- za realizaci je odpovědný ředitel školy

Žáci a rodiče jsou seznámeni s tímto programem v rámci třídnických hodin a na třídních schůzkách.

Program je umístěn na internetových stránkách školy.

Charakteristika šikanování

Co je a co není šikana

Jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.

Základní formy:

- fyzická šikana: bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí, sexuální násilí
- psychická šikana: nadávky, pomluvy, vyhrožování, zesměšňování

Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:

- je cílené vůči jedinci nebo skupině
- je obvykle opakované, často dlouhodobé
- jeho záměrem je oběti ohrozit, ponížit či zastrašit
- oběť se mu neumí bránit a dlouhodobě trpí

Šikana není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor

Kyberšikana

Pojem kyberšikana (někdy se používají i cizí výrazy kyber-mobbing, e-mobbing apod.) představuje úmyslné urážky, vyhrožování, zesměšňování nebo obtěžování druhých prostřednictvím moderních komunikačních prostředků většinou v delším časovém období. Odehrává se na internetu (např. prostřednictvím e-mailů, chatovacích aplikací, v sociálních sítích, na videích umístěných na internetových portálech apod.) nebo prostřednictvím mobilního telefonu (SMS zprávami nebo nepříjemnými a obtěžujícími telefonáty).

Pachatel často jedná anonymně, takže oběť netuší, od koho útoky pochází. Anonymita při kyberšikaně může mít různé podoby – od falešné identity, přes zmanipulování třetí osoby až po krádež internetové identity samotné oběti. Kyberšikany se často zúčastňuje velké množství dalších „diváků“, na rozdíl od šikany tak dochází k jevu, kdy oběť nemá šanci uniknout, je stále konfrontována s účinky kyberšikany, které se zmnožují přibývajícimi reakcemi dalších a dalších účastníků.

Znaky šikanování

Nepřímé znaky (varovné signály):

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními
- Při přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- Stává se uzavřeným
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- Zašpiněný nebo poškozený oděv
- Stále postrádá nějaké své věci
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- Odřenyiny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit

Přímé znaky:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným nebo pohrdavým tónem
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem
- Skutečnost, že se jim podřizuje
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout

Rysy kyberšikany:

- Kyberšikana není omezena časem (lze ji provádět prakticky kdykoliv – i ve vyučování) ani místem (nemusí splňovat podmínku přímé šikany o současné přítomnosti oběti a agresora na stejném místě)
- Kyberšikana je dostupná mnohem širšímu publiku a ponížení je obětí prožíváno o to intenzivněji než u přímé šikany, kde je svědkem často jen několik spolužáků

Střední zahradnická škola, Ostrava, příspěvková organizace
Žákovská 288/20, Ostrava - Hulváky

- Obsah kyberšikany se šíří velmi rychle mezi další a další „publikum“
- Pachatel kyberšikany může být anonymní, pak je zpravidla velmi obtížné ho vystopovat, nebo známý, většinou z nějaké vrstevnické skupiny, která si pro sebe na internetu (sociálních sítích) vytvořila soukromý prostor,

Nejčastější motivy kyberagresorů:

- Síla a moc – cílem je demonstrace moci a síly, tento typ agresora často potřebuje publikum, které jeho sílu ocení
- Nuda – agresor ubližující pro zábavu, rozptýlení. Vlastní čin je často zdůvodňován prostým „protože je to legrace“
- Trestání – cílem je napravit skutečnou nebo domnělou křivdu neadekvátními prostředky, „dát někomu lekci“.

ve kterém padají zábrany a svědkem ponižení pak je celá taková skupina

- Vždy je třeba mít na paměti možnou neúmyslnost – pachatel činu vnímaného obětí jako kyberšikana nemusí svůj krok mýnit jako útok nebo může být z nedostatku informací být zneužit třetí osobou – skutečným kyberagresorem

- Frustrace – anonymní ubližování v tomto případě často kompenzuje vlastní frustraci (často jde o oběť přímé šikany)
- Možnost – k ubližování prostřednictvím ICT dochází jen proto, že je to možné, snadné, jednoduché a dostupné. Jde o zneužití širokých možností, které ICT nabízí.

Vyhodnocení stavu

situace na Střední zahradnické škole, Ostrava, p.o. splňuje základní požadavky pro to, aby mohla účinně předcházet vzniku šikany nebo bezpečně zastavit již existující šikanování. V posledních letech se šikana na naší škole objevuje v naprosto minimální míře a vždy se jedná pouze o první stadium, tedy o počátek ostrakizování některého ze žáků. Prozatím se realizačnímu týmu daří zamezit dalšímu negativnímu rozvoji šikany. Škola má v základních dokumentech zakotven jasný a jednoznačný záměr zajišťovat bezpečné prostředí pro žáky i pedagogy (Školní řád, Strategie primární prevence školy pro roky 2019-2024, Minimální preventivní program pro jednotlivý školní rok, Školní program proti šikaně, pracovní náplně třídních učitelů, pedagogických pracovníků obecně).

Bezpečné prostředí pro všechny účastníky procesu vzdělávání je otevřeně podporovanou hodnotou školy. Škola má vypracovaný program pro preventivní působení v oblasti šikany a tento dokument je i plánem pro aktivní a neprodlené řešení pro případ výskytu šikany.

Ve školním řádu jsou zakomponovány body vyjadřující jasný odmítavý postoj školy vůči chování žáků, které má charakter šikanování, a to včetně popisů opatření, která se k takovým projevům chování váží, včetně plošného zákazu používání mobilních telefonů k jiným účelům než je kontakt s rodiči nebo vyhledání informace související s výukou – a to vždy pouze po předcházejícím souhlasu

Střední zahradnická škola, Ostrava, příspěvková organizace
Žákovská 288/20, Ostrava - Hulváky

pedagogického pracovníka. V zájmu ochrany našich žáků je ředitelem školy stanoven pevný rozvrh dohledů pedagogických pracovníků v prostorách školy před vyučováním a o přestávkách. Škola monitoruje sociální klima a výstupy zapracovává do evaluační zprávy za jednotlivý školní rok.

Prevence šikany ve škole – úrovně kompetencí

Každý pedagog je odpovědný za vytvoření zdravého klimatu třídy.

Je povinen zejména:

- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky
- jednat s žáky jako s partnery
- udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy
- v kritických situacích dát jasně najevo, že špatné chování nelze tolerovat
- nebýt lhostejný k projevům agresivity
- informovat žáky i rodiče, na koho se obrátit při problémech - třídní učitel, výchovný poradce, schránka důvěry, vedení školy, linka důvěry...

Ředitel školy:

- zajišťuje vzdělávání pracovníků v oblasti šikanování,
- zajišťuje doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti sociálně patologických jevů,
- zajistí, aby ve školním řádu byla jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení,
- zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole i při školních akcích,
- zajistí, aby žáci a pedagogové byli seznámeni s negativními důsledky šikany,
- spolupracuje se ŠMP a TU při řešení krizových situací.

Školní metodik prevence (ŠMP):

- koordinuje plán proti šikanování a následně s programem proti šikanování seznámí všechny pedagogické pracovníky,
- spolupracuje s TU a vedením školy při řešení krizových situací,
- spolupracuje s okresním metodikem prevence, zdravotnickými zařízeními nebo psychology, Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí a mládeže, Renarkonem ...,
- podílí se na aktivitách v rámci prevence šikany.

Třídní učitelé (TU):

- na začátku školního roku informují žáky i rodiče, na koho se obrátit při problémech ve škole (TU, ŠMP, výchovný poradce, vedení školy), ale i mimo školu,
- seznámí na začátku roku žáky i rodiče s programem proti šikaně

Střední zahradnická škola, Ostrava, příspěvková organizace
Žákovská 288/20, Ostrava - Hulváky

- řeší okamžitě projevy sociálně patologického chování (ve spolupráci s výchovným poradcem a ŠMP),
- v průběhu školního roku diskutují se žáky o slušném chování i pozitivních mezilidských vztazích.

Rodiče:

- v případě podezření na šikanu týkající se nejen jejich dítěte, ale i ostatních spolužáků, informují TU nebo jiného pedagoga, ŠMP, VP nebo přímo vedení školy,
- spolupracují se školou při řešení problému,
- vzdělávají se v dané oblasti,
- spolupracují s PPP či jinými odbornými pracovišti v případě problémů.

Aktivity školy v prevenci proti šikaně:

- adaptační kurzy pro žáky 1. ročníku
- týden pro zdraví 1. ročníky
- preventivní programy týkající se vztahové problematiky (PPPP Ostrava Bc. Velička)
- práce učitelů, případně ŠMP nebo VP s třídním kolektivem,
- informační letáky, doporučená literatura a kontaktní adresy na webových stránkách školy, na nástěnkách ŠMP a VP
- poradenské služby VP a ŠMP, pravidla chování ve Školním řádu

Krizový plán

Postup při řešení šikany nebo podezření na šikanu:

- informovat TU, také ŠMP a vedení školy, dohodnout další postup, je třeba postupovat velmi uvážlivě a citlivě, každý případ je jiný, dodržovat diskrétnost a důvěrnost informací, neřešit před celou třídou,
- zorientovat se v situaci, provést orientační šetření (ŠMP ve spolupráci s TU),
- zvážit, zda požádat o spolupráci okresního metodika prevence, zda provést, sociometrické testy, zda přivolat Policii ČR apod.,

postupovat v souladu s Metodickým pokynem MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. č.j.: 21149/2016 a metodickým doporučením č.j.: 21 291/2010-28.

Společný postup při řešení šikany (krizový plán)

ŠPP se dozvídá o signálech počínající šikany		
Od oběti nebo jejích rodičů		Od všímavých spolužáků nebo vyučujících
1. krok (zjištění):		
Zjištění co největšího množství informací od toho, kdo první na riziko šikany upozornil – co nejvíce detailů, jmen přímých účastníků i přihlízejících, detailní popis konkrétních události i s daty, kdy se odehrály Vytipování případných svědků události, kteří by mohli podat další informace (v ideálním případě neutrální svědci – nejsou blízkými přáteli ani oběti, ani agresora)		
2. krok (ochrana oběti):		
Opatření k ochraně oběti (ať už šikana existuje či nikoliv – rizika je dostačujícím důvodem) Například – navýšení dozorů u šaten, domluva s dozorujícími pedagogy na chodbách, aby při svém dozoru nahlíželi do třídy a kontrolovali dění o přestávkách apod.		
3. krok (sběr informací - svědci):		
<ul style="list-style-type: none">• Rozhovor s vytipovanými spolužáky. Pokud zdrojem původní informace nebyla sama oběť, rozhovor s obětí.• Vždy za účasti více pedagogických pracovníků – členů ŠPP nebo TU• Rozhovory v pořadí: neutrální svědci, žáci stojící na straně oběti, žáci stojící na straně agresora• Získání informací o průběhu události, o záměrech účastníků (věcný záměr nebo byla cílem agrese sama?), o postojích a konání přihlízejících žáků, o jak závažný jev jde, jak dlouho již trvá• Zjištění informací od pedagogů vyučujících v dané třídě – jejich zkušenosti s chování oběti i agresora při běžné výuce, při mimoškolních akcích, při třídnických hodinách.		
4. krok (sběr informací – agresor):		
<ul style="list-style-type: none">• Rozhovor s agresorem – zjištění jeho postojů k události, uvědomování si závažnosti, postoj ke konání jako takovému (principiálně), tendence k opakování stejného vzorce chování – atd.• Vždy za účasti více pedagogických pracovníků – členů ŠPP a/nebo TU• Okamžitě po rozhovoru s agresorem – informovat rodiče žáka, že rozhovor proběhl, z jakého důvodu (sběr informací) a přislíbit informace o budoucím rozhodnutí školy (jakmile budou informace vyhodnoceny)• Současně zaslat informační mail i rodičům oběti, pokud s nimi zatím nejsme v kontaktu (co se děje a jak škola postupuje).		
5. krok (analýza + rozhodnutí):		
Analýza získaných informací a rozhodnutí o kázeňském opatření. Spoluúčast členů ŠPP a TU		
6. krok (sdělení rozhodnutí):		
<ul style="list-style-type: none">• Organizace schůzky: agresor, jeho rodiče, tým ŠPP a TU – sdělení rozhodnutí• Organizace schůzky: oběť, její rodiče, tým ŠPP a TU (zde není nutná účast všech)• Organizace třídnické hodiny – sdělení třídě CO se odehrálo (s diskrétností), JAK na to škola bude reagovat a JAK se škola staví k podobným projevům v chování žáků, pracovat s mlčící většinou – laskavě ale s jasnou informací• Hromadný mail rodičům všech žáků ve třídě o události (anonymně a diskrétně) – předání informace o tom, že se něco takového v třídě jejich dítěte vůbec děje a zdvořilá žádost o spolupráci při následném monitoringu vývoje situace.		

7. krok (návazná péče):

- Monitoring třídy, vývoje situace
- Informace o situaci a jejím řešení směrem k vyučujícím třídy s prosbou o obezřetnost
- Udělení kázeňského opatření
- Práce s obětí – individuální podpůrná péče nebo odkaz na odborné pracoviště (terapie)
- Pokud to situace dovolit, lze se pokusit o usmírovací akt (podle konkrétních okolností)

Výchovná opatření

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho vlastní náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí, ...). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků - klinických psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

Další práce se třídou je v kompetenci TU, ŠMP nebo VP, případně jiných odborníků. Je třeba si uvědomit, že naším cílem není potrestat viníky, ale především zajistit nápravu a zlepšení vztahů ve třídě.

Pro potrestání agresorů lze užít následující výchovná opatření:

- napomenutí a důtka TU, důtka ředitelky školy
- snížení známky z chování
- podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia
- převedení do jiné třídy

V mimořádných situacích je možnost užít i jiná opatření:

- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu,
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Spolupráce s rodiči a školní poradenské pracoviště

škola informuje rodiče svých žáků o svém postoji vůči projevům šikany a kyberšikany prostřednictvím vlastních internetových stránek a při třídních schůzkách. Rodiče žáků mají možnost kdykoliv využít celé spektrum služeb školního poradenského pracoviště – konzultovat včas své podezření, participovat na řešení a případně přijmout pomoc s řešením následků.

Spolupráce se specializovanými zařízeními

Při preventivním působení i během případného řešení výskytu projevů šikany úzce spolupracuje celé školní poradenské pracoviště s třídním učitelem, s vedením školy a současně i s externími organizacemi.

Jsou to zejména:

Pedagogicko-psychologická poradna Kpt. Vajdy (průběžná spolupráce mládež při ÚMČ Praha 4 (dle závažnosti šikany))

Policie ČR, Ostrava, ul. Strmá (dle závažnosti šikany)

Městská policie, služebna Mar. – Hory (dle závažnosti šikany)

Poradna pro primární prevenci (průběžně v rámci dlouhodobého preventivního programu školy, nárazově dle potřeby – intervence)

Informační zdroje

www.msmt.cz - Metodické pokyny, metodická doporučení

www.prevence-info.cz - Informace o sociálně nežádoucím a rizikovém chování, o prevenci, o možnostech řešení apod.

www.saferinternet.cz - Informace na téma kyberšikana, ochrana osobních údajů aj. V sekci „Ke stažení“ jsou k nalezení výsledky výzkumu chování dětí na internetu.

www.bezpecne-online.cz - Stránky pro „náctileté“, rodiče a pedagogy s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany, výukové materiály.

www.protisikane.cz - Informace o šikaně a kyberšikaně, jejich projevech, tipy pro rodiče.

www.minimalizacesikany.cz - Praktické rady pro rodiče, pedagogy a děti – jak řešit šikanu a jak jí předcházet. V sekci „Pro média“ k nalezení tisková zpráva s výsledky šetření o kyberšikaně na školách.

www.sikana.org - Stránky občanského sdružení Společenství proti šikaně – aktuality z oblasti, související odkazy aj.

www.e-nebezpeci.cz - Informace pro pedagogy

www.e-bezpeci.cz - Prevence rizikového chování na internetu

Ostrava, 15. 9. 2016

Vypracovala: Mgr. Silvie Zsigrai